

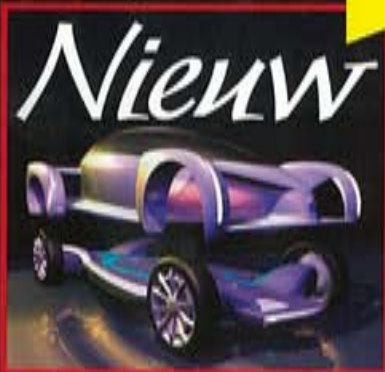
2007
P.01

Kijk

Ruimtekolonie
op aarde

Marsproject

WEET MEER!

De click-on car

Marine in 2030

Het macht-
experiment

9 MANIEREN OM
ONSTERFELIJK
TE WORDEN

HELLS ANGELS VAN D

Hyenahonden verscheuren hun prooi terwijl die nog leeft, maar voor elkaar zijn ze allerliefst. Ze begroeten familieleden met een lik over de snuit en laten hun zieken en bejaarden het eerst eten. Als wij zo aardig voor hen waren, zou het heel wat minder beroerd met ze gaan.

TEKST: LINDA VAN WIJK

”Hoeveel zijn het er?”
“Twintig?” “Nee man, veel meer! Ik tel er wel veertig.” In het Nationaal Park Moremi in Botswana jagen hyenahonden pal voor onze ogen op een impala die ze van haar kudde hebben geïsoleerd. De witte, gele, bruine en zwarte vlekken op hun vacht lijken wel ge-airbrushed. Vergeleken bij de Nederlandse huishond

zijn ze middelgroot, tenger gebouwd en mager. Hun Mickey Mouse-oren, opvallend groot en rond, staan overeind tijdens het jagen. Blaffen doen ze niet. De impala is kansloos. De overmacht van de roedel is te groot. Haar ogen beginnen te rollen. Ze realiseert zich dat haar laatste uur heeft geslagen. Maar zoals je wel vaker ziet bij een dier of mens in doodangst, blijkt ze opeens over een ongekende energiereserve te beschikken en gaat ze er

als een bezetene vandoor. Tevergeefs. Ook de jagers zetten een sprint in. De roedel splitst zich. Een aantal wilde honden rent al voor de impala uit en samen vormen ze een cirkel rond hun prooi. Dan bespringt een van hen de impala en bijt haar in de poten. Ze wankelt; voor een aantal andere honden het teken om aan te vallen. Ze zoeken de weke plekken, scheuren stukken vlees van haar lijf en rukken de darmen eruit. Pas dan valt de impala neer. Zodra

E SAVANNE

ze dood is komt er een serene rust over de jachtvlakte.

We hebben de motor van onze landrover uitgezet en rukken de verrekijker uit elkaars handen. Zo rustig als de honden nu zijn, zo opgewonden zijn wij. Terwijl de adrenaline nog door onze aderen raast, schrokken de honden het vlees dat ze van het kadaver scheuren naar binnen. Wat maakt wilde honden zo bijzonder? Vooral hun omgangsvormen. Ze leven van

hun geboorte tot hun dood als één grote familie. Ze hebben hun eigen manier van communiceren, ze spelen en ravotten met elkaar, begroeten elkaar door aan de bek van de ander te likken en verzamelen zich voordat ze op jacht gaan. Een roedel bestaat meestal uit zes tot dertig honden, maar er zijn ook groepen van meer dan negentig honden. Samenleven is belangrijk voor hun bescherming. Een leeuw zal voor, pak 'm beet, acht wilde

honden terugdeinzen. Maar voor één? Daar lacht hij om.

Ook tijdens de jacht zit de kracht van de wilde hond 'm in het aantal. Vergelijk het maar met Hells Angels. Als je er één tegenkomt, ben je niet bang. Maar als ze met een hele groep opduiken, voel je je bedreigd en zijn zij inderdaad ook veel sterker.

Stalkers

Hyenahonden jagen op grazende dieren zoals gazellen, impala's, springbokken, zebra's, wrattenzwijnen en gnoes. Van nature zijn het geen renners. Ze 'stalken' hun prooi tot ze zo dichtbij zijn dat ze er wel een sprintje voor willen maken. Dan rennen ze makkelijk en schijnbaar moeiteloos 45 kilometer per uur. Ze jagen op zicht en verschuilen zich absoluut niet voor hun prooi. Ze verbruiken tijdens de jacht meer energie dan leeuwen en luipaarden. Vandaar dat ze in verhouding veel meer eten.

Men dacht dat de wilde honden het best op open vlaktes gedijden, maar recent onderzoek wijst uit dat ze in dichter begroeide gebieden een grotere kans hebben om te overleven. In open vlaktes worden ze vaak lastiggevalen door hyena's. Die kapen de resten van hun prooi weg, terwijl hyenahonden om te overleven al het voedsel zelf nodig hebben.

De leden van een groep gaan dan wel heel speels met elkaar om, er zit wel degelijk een hiërarchie in, al zal een leek dat ontgaan. Zo is er in een roedel maar één stel dat nakomelingen maakt, het 'dominante' paar. Maar alle volwassenen helpen bij het opvoeden van de pups. Tot deze zes maanden zijn en mee op jacht kunnen, krijgen ze als eten opgebraakt voedsel. Niet alleen hun eigen ouders, maar iedereen braakt het voor hen op.

Veel kleintjes kan een roedel van gemiddelde grootte zich niet permitteren. Dan blijven er te weinig volwassenen over om te jagen, is er te weinig voedsel om de meute te voeden en zijn er te weinig honden om bij de pups op wacht te staan als de rest jaagt. Ook 's nachts zijn er trouwens honden die waken. Die wekken de rest als 'de koning van de jungle' in de buurt verschijnt.

Na een geslaagde jacht mogen de jongeren, zieken en bejaarden het eerst eten. Pas daarna zijn de sterke en gezonde volwassenen aan de beurt. Voor zover bekend is er geen enkel ander dier dat z'n zieke en bejaarde soortgenoten verzorgt. De wilde hond is veel sociaal dan de wolf, terwijl

FOTO: J. LANGRISH/STOCK

Ondanks hun grappige uiterlijk zijn de hyena-honden niet populair bij hun menselijke medebewoners. Ze worden voornamelijk (onterecht) als vreedzaam gezien en daarom zonder pardon afgeknald.

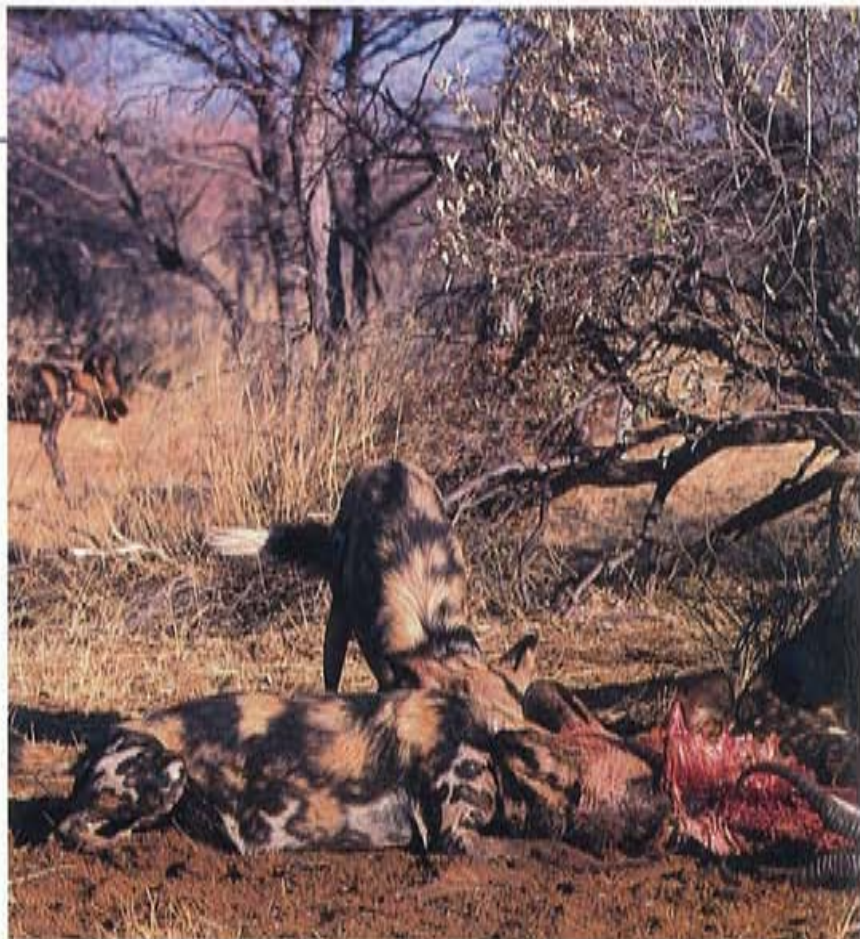

FOTO: NIELS BEEREN

Succes in de zoo

Het Nederlandse safaripark Beekse Bergen bij Tilburg is coördinator van een Europees fokprogramma voor hyenahonden. Dit programma zorgt ervoor dat het aantal wilde honden in de Europese dierentuinen op peil blijft en er zo veel mogelijk genetische uitwisseling plaatsvindt om inteelt en alle gevolgen van dien tegen te gaan. Wim Verberkmoes, zoo-director van Beekse Bergen, erkent dat in het wild overleven voor dieren helaas steeds meer een kwestie van management wordt. "In Afrika zullen wilde populaties steeds meer beheerd worden en zal men naar een situatie toe gaan die vergelijkbaar is met de organisatiestructuur van de dierentuin."

Het Europese fokprogramma is een succes. In Beekse Bergen lopen twee roedels hyenahonden rond en in Artis zijn half december vorig jaar acht pups geboren.

hij daar toch van afstamt. Het voortbestaan van de wilde hond is in gevaar. Het is niet de meest bedreigde vleeseter van Afrika, zoals vaak beweerd wordt (dat is de Ethiopische wolf), maar hij staat wel op de tweede plaats.

Afgeschoten door boeren

De belangrijkste oorzaak is dat wilde honden uitgestrekte gebieden en grote kuddes prooidieren nodig hebben om te kunnen jagen en die zijn er niet meer. De oprukkende beschaving heeft de natuur teruggedrongen. In Afrika kom je steeds dieper in het binnenland wegen, dorpen en elek-

tricitestmasten tegen. Hier in Botswana plaatsen boeren kilometerslange hekken om hun vee tegen wilde dieren te beschermen. Ze doen dit met subsidies van Europa, dat hun (goedkope) vlees importeert. De hekken maken de leefgebieden van het wild in rap tempo kleiner.

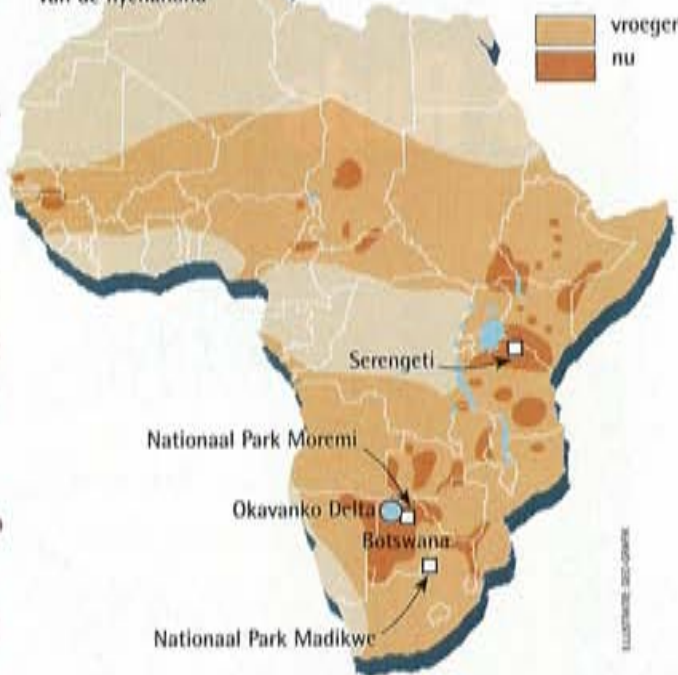
Verder is de populatie hyenahonden uitgedund doordat veeboeren de dieren afschieten zodra ze op hun land komen om het vee te doden. Ook door huisdieren overgebrachte ziektes hebben het aantal gereduceerd. Doordat de honden in sociale gemeenschappen leven, sterft de hele roedel als er één hond wordt besmet.

De mens is doodsoorzaak nummer 1

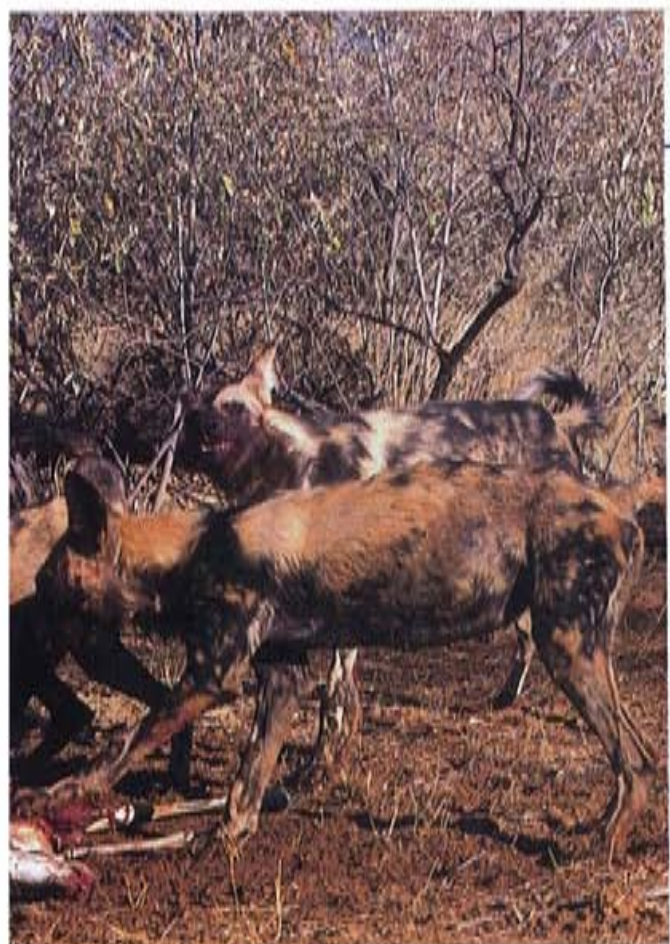
Links: Het familie-etentje. Het lijkt erop dat de groepen steeds kleiner worden. Vroeger kwamen er nog regelmatig roedels van honderden hyenahonden voor, maar tegenwoordig bestaat een gemiddelde groep uit een stuk of tien volwassen dieren en hun nakomelingen.

Links onder: Pas als de jongen zes maanden oud zijn, mogen ze mee op jacht. Tot die tijd blijven ze met de oppas in de buurt van het hol. Eén worp bestaat uit zes tot tien jongen, maar er zijn in dierenparken wel eens achtien jongen uit één moeder gekropen. Als ze volwassen zijn wegen hyenahonden tussen de 17 en de 36 kilo.

Het leefgebied van de hyenahond

ILLUSTRATIE: BOB GUYTON

Het aantal dat door auto's wordt doodgereden is ook niet mis. Asfalt blijft lang warm en de honden vinden het lekker om eroverheen te lopen en erop te slapen. Tel daar de slachtoffers van de natuurlijke aartsvijand van de wilde hond, de leeuw, bij op en er blijven er bar weinig over. Schattingen komen niet uit boven de drietot vijftienduizend, verdeeld over 28 landen. De meeste roedels vind je in Botswana, Namibië, Zimbabwe, Tanzania en Zuid-Afrika. Vroeger leefden honderdduizenden hyenahonden in Afrika. Er waren er zo veel, dat het bijna een plaag was. Een Zuid-Afrikaans echtpaar dat in Botswana bezig is een film te maken over wilde honden, zegt over de krimpende populatie: "Het is een keuze tussen economie en natuur. Afrika wil zich ontwikkelen. Het is logisch dat de veeboeren land openen en handel willen drijven, geld willen verdienen, dat er dorpen gebouwd worden en wegen aangelegd. Maar je kunt ook geld verdienen met wildparken en toerisme. Als daar de nadruk op komt te liggen, kan het leefgebied worden behouden of door het samenvoegen van parken zelfs worden vergroot, terwijl de economische ontwikkeling ook doorgaat. Het is een beetje kortzichtig om ze te laten uitsterven. Maar je moet de Afrikaanse bevolking wel een alternatief bieden." Toen duidelijk werd dat de *African wild dog* aan het uitsterven was, ging men het aantal kunstmatig opkrikken. Verschillende

Afrikaanse landen hebben tegenwoordig beschermings-, uitwisselings- en fokprogramma's voor het dier. Er is trouwens ook een Europees fokprogramma voor hyenahonden in dierenparken. (Zie kader 'Succes in de zoo'.)

Je kunt je natuurlijk afvragen of je een ras dat uitsterft door veranderende omstandigheden moet proberen te behouden. De dinosaurus is toch ook uitgestorven? En de natuur vond daarna toch ook vanzelf weer een nieuw evenwicht?

Natuurlijkhebbers en de politiek zijn het erover eens dat het onze morele plicht is uitstervende diersoorten te behouden als cultureel erfgoed, als we dat niet doen, gaan er in rap tempo héél veel diersoorten verdwijnen. Dat van die morele plicht klinkt sympathiek, maar het is wel een beetje hypocriet. Wij zijn er toch zelf de hoofdoorzaak van dat het slecht gaat met de wilde hond? De oprukkende landbouw, de 'roadkills', de door huisdieren overgebrachte ziektes... Het is allemaal de schuld van de mens.

Op naar Europa?

De roedel hyenahonden in het Nationaal Park Moremi staat op en verlaat het jachtveld. We blijven kijken tot de silhouetten achter de horizon verdwenen zijn. Dan starten we de motor van de landrover en gaan we bij het oranje licht van de avondzon op zoek naar een kampeerplek. De wildparken in Afrika zijn dan wel te

klein om de wilde hond zonder hulp van buitenaf te redden, maar vergeleken bij dierenparken zijn ze reusachtig; soms wel zo groot als heel Nederland. De honden hebben er dus de ruimte om lekker rond te rennen. Mocht hun soort hier ondanks alle hulpprogramma's uitsterven, dan kunnen geïnteresseerde Afrikanen nog altijd een zoo in Europa bezoeken om hun *wild dog* te bewonderen. ♦

Het wilde gaat er wel van af

"De mens is de grootste oorzaak van het uitsterven van diersoorten, maar dezelfde mens heeft de mogelijkheden om dat te voorkomen," zegt tv-presentator en hondenexpert Martin Gaus. "Iedereen met gezond verstand zal ernaar streven ons cultureel erfgoed te behouden. De mens zoekt een oplossing voor diersoorten als de jachtluipaard, leeuw, tijger en hyenahond. En als er nu dinosaurussen bestonden, zouden we ook die proberen te behouden."

"Het probleem waar het in de natuur om draait is dat we bezig zijn de wereld kunstmatig op te delen. Alleen in de oceanen hebben de dieren nog vrij spel. De rest van de aardbol wordt door de mens geordend en in hokjes gestopt. Zo is heel Afrika opgedeeld in gecultiveerd land en in wildparken waar hekken omheen staan. Wilde dieren die zich buiten de parken wagen, worden afgeschoten. En in de wildparken worden de wilde honden vaak gevoederd om te voorkomen dat ze onder de hekken van de boeren door graven en zich aan het vee vergripen. De prooi wordt voor hen neergelegd. Ze weten waar en op welk tijdstip. Ook aan de terreinwagens met toeristen zijn ze gewend geraakt."

"Ik denk dat de *African wild dog* als soort wel behouden wordt, omdat er nu aandacht voor is, maar net als bij de andere dieren die we kunstmatig in stand proberen te houden, gaat het wilde er wel een beetje af."